

GASD

Goudse Adviesraad Sociaal Domein

Aan: Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Gouda
postbus 1086
2800 BB Gouda

Betreft: Advies ontwerpnota *Iedereen kan meedoen*

Gouda, 25 maart 2020

Geacht College,

Op 28 januari heeft u de GASD verzocht advies uit te brengen over de ontwerpnota *Iedereen kan meedoen*. In deze Nota wordt een nieuw kader voor het Gouds sociaal domein voor de jaren 2020-2023 geschetst. De GASD voldoet hierbij graag aan uw verzoek.

De GASD brengt dit advies uit op het moment dat er sprake is van een maatschappelijke ontwrichting zoals wij die nog niet eerder hebben meegemaakt. Dat heeft zijn uitwerking op de hele samenleving maar in het bijzonder op burgers met een kwetsbare gezondheid en op ouderen. De GASD neemt met vreugde waar dat er allerlei burgerinitiatieven ontstaan die er op gericht zijn om deze burgers terzijde te staan en hen door deze moeilijke periode heen te helpen. Op het ook verder reikende belang hiervan komt de GASD hierna nog terug.

Zoals gebruikelijk heeft de GASD ter voorbereiding van dit advies een aantal relevante organisaties en personen uit het sociaal domein geraadpleegd. Omdat het een veel omvattende Nota betreft heeft de GASD daarvoor zes bijeenkomsten gehouden, waarin kritische en constructieve opvattingen openhartig naar voren werden gebracht.

Algemeen

- 1- De GASD heeft waardering voor de inhoud van de Nota. De structuur van het sociaal domein en de voornemens op de verschillende deelvelden worden helder uiteengezet. De titel van de Nota vindt de GASD goed gekozen. *Iedereen kan meedoen* houdt in dat iedereen die mee wil doen, maar daar op eigen kracht niet toe in staat is, ondersteuning ontvangt. Maar ook dat niemand verplicht is om mee te doen: het is een keuze.

De Nota heeft begrijpelijkerwijs een vrij hoog abstractieniveau. Dat maakt het noodzakelijk om in de uitwerking ervan in uitvoeringsprogramma's e.d. concreet te worden. Punt van aandacht is verder dat straks van de definitieve Nota een verkorte versie in "gewone mensentaal" wordt gemaakt en verspreid. Ons is gebleken dat daar behoefte aan is.

Advies 1: Maak de definitieve Nota toegankelijk voor de hele Goudse bevolking zodat elke burger deze kan begrijpen.

- 2- Voor de nadere uitwerking van de beleidsvoornemens en ter invulling van de in de Nota geformuleerde doelstelling om het cliëntenperspectief leidend te laten zijn, is het van wezenlijk

belang dat er gebruik wordt gemaakt van de kennis en ervaring die bij professionals en vrijwilligers van de uitvoerende organisaties aanwezig is. De Nota is sterk vanuit de gemeentelijke invalshoek en vanuit het bestaande sociale stelsel redenerend geschreven. Tijdens de consultaties heeft de GASD vaak moeten horen dat de gemeentelijke regels onvoldoende aansluiten bij de concrete problematiek in “het echte leven”. Maak het beleid mede op basis van ervaringen van cliënten, vrijwilligers en professionals! Vind manieren om burgers en cliënten “af te tappen”. Creëer bijvoorbeeld per deelonderwerp tafels waaraan gezamenlijk met professionals, vrijwilligers en cliënten de uitvoeringsregels van het betreffende deelgebied worden ontworpen. Die personen zijn daar graag toe bereid. Regel niet alles dicht maar geef de uitvoerende ambtenaren de ruimte om maatwerk te plegen in plaats van het uitsluitend toepassen van dwingende regels. Overweeg eens om een “omgekeerde verordening” te maken zoals de gemeente Kampen dat heeft gedaan. Die verordening wordt er door gekenmerkt dat niet het gemeentelijk perspectief maar dat van de cliënt centraal staat.

Advies 2: Betrek professionals, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen in het veld actief bij de vormgeving en uitwerking van de nu nog abstracte beleidsvoornemens.

- 3- Met het hoge abstractieniveau hangt ook het kwalitatieve karakter van de Nota samen. Veeleer dan concrete ambities worden abstracte doelen en punten op de horizon benoemd. Het is de GASD bekend dat voor de opstelling van de Nota ampel gebruik is gemaakt van rapporten en evaluaties die de afgelopen jaren zijn verschenen. Verder heeft de GASD er begrip voor dat door de grote veranderingen in het sociale domein als gevolg van de zeer intensieve transitie- en transformatieopgaves het niet goed mogelijk is geweest vergelijkende cijfers bij te houden. En hoewel de transformatiefase zeker nog niet is afgerond, meent de GASD dat het nu, aan het begin van deze nieuwe beleidsperiode, noodzakelijk is dat er flink wordt geïnvesteerd in het meer en beter monitoren en in het opstellen van indicatoren, nulmetingen, dataoverzichten (waaronder ook de zgn. big data), kortom in een kwantitatieve aanvulling op de kwalitatieve doelen. Dan kan ook duidelijk worden wat de effectiviteit van de ingezette middelen is. Ook hier kan dankbaar gebruik worden gemaakt van de inzichten en ervaringen van de mensen uit de praktijk en op die manier kunnen aansprekende indicatoren, meetpunten e.d. tot stand komen.

Advies 3: Ontwerp snel een set indicatoren e.d. om het beleid meetbaar te maken; ontwikkel die in samenspraak met mensen uit de praktijk.

- 4- De GASD constateert dat met de afname van de invloed van klassieke instituties als kerk, vakbond, politieke partij enz. tegelijkertijd een afbraak van gemeenschappelijk gekoesterde waarden heeft plaatsgevonden. Er voor in de plaats is een nog steeds toenemend individualisme gekomen, waarin het denken in termen van rechten van de burger een belangrijke plaats inneemt. Het heeft het denken in termen van collectieve waarden goeddeels vervangen. De aansluiting van mensen bij groepen is veel wisselender en kortstondiger van aard geworden. En hoewel er ook vanuit de kerken en andere traditionele zuilen nog steeds veel aandacht en ondersteuning is voor mensen die dat nodig hebben, wordt tegelijkertijd steeds duidelijker dat veel burgers, jong en oud, zich eenzaam voelen.

De keuzes die voor het sociaal domein moeten worden gemaakt spelen zich af in het krachtenveld van dat individualisme en de noodzaak om collectieve keuzes te maken. Dat is een heftig krachtenveld. Want – ook de plaatselijke – politiek dient nu juist de schaarse middelen te verdelen en dat zal in zijn collectieve resultaat dus altijd tot teleurstellingen leiden. Ook al luistert de overheid nog zo zorgvuldig naar haar burgers, ook al hanteert de overheid nog zo’n mooie balans tussen gelijke rechtsbedeling en passend maatwerk, ook al wordt het “buiten de lijnen

kleuren” nog zo bejubeld als bestuurlijke en ambtelijke deugd, er kan niet worden voldaan aan alle op - al dan niet formele - individuele rechten gebaseerde verlangens. Dat geldt in het algemeen maar in het bijzonder voor het sociale domein waarbinnen door demografische, economische, technologische en andere ontwikkelingen de druk op de gemeentelijke middelen sterk is toegenomen en zal blijven toenemen. Dat noodzaakt meer dan ooit tot een nieuwe verbinding van mensen en groepen. Ook in gewone tijden iets meer voor elkaar voelen en iets meer voor elkaar doen. Alleen dan kunnen we de problemen - in ieder geval ten dele - het hoofd bieden.

De GASD is van oordeel dat deze spanningsrelatie verminderd kan worden door een versterking van de sociale basis op buurtniveau. Van “ik” naar “wij” en van “waar heb ik recht op” naar “wat is nodig”. Op buurtniveau kan bewoners duidelijk worden dat het loont om samen te werken en verantwoordelijkheid te nemen voor de buurt. Dat het individuele belang gediend wordt met je in te zetten voor een collectief belang. De grenzen daarvan zijn veel ruimer dan het sociaal domein. Het fysieke domein is misschien nog wel belangrijker voor een buurtbewoner dan het sociale domein. De in ontwikkeling zijnde Omgevingsvisie geeft hiervoor gebruiksklare handvatten. In Veenendaal heeft men hier als consequentie aan verbonden dat de gemeentelijke organisatie is gebaseerd op de 4 wijken en dat alle aspecten van het gemeentelijke beleid, fysiek en sociaal, daarin zijn ondergebracht. Of dat ook voor Gouda de oplossing zou kunnen zijn kan de GASD niet beoordelen. Maar wij bepleiten wel om het wijkniveau een veel belangrijker plaats in de uitvoering van het beleid te geven.

Stel de wijk in staat om initiërend en organiserend bezig te zijn. Zo zijn er in Zoetermeer goede voorbeelden van een heel doelgerichte aanpak van een specifieke wijksituatie met behulp van het welzijnswerk. Ook in Gouda is er - naast en in goede samenwerking met de wijkregisseur en de sociale makelaars - in de buurt/wijk grote behoefte aan menskracht om actief verbindend, organiserend en initiërend bezig te zijn, zo heeft de GASD herhaaldelijk vernomen. Denk aan het verstevigen van de samenwerking in de wijk op het gebied van allerlei laagdrempelige voorzieningen zoals de basishulp van het Sociaal Team, de buurtcentra, burennetwerken en allerlei andere vrijwilligershulp en -initiatieven. Denk aan samenwerking en verbinding tussen de vrijwilligers en de professionals zoals de wijkverpleegkundigen die achter de voordeur komen. Dat vergt kennis over de wijk, kennis van wie er allemaal bezig zijn – professioneel en vrijwillig -, afstemming van vraag en aanbod, verbinden en regisseren in het netwerk op wijkniveau. Kortom een netwerkregisseur, een “opbouwwerker 2.0”.

Overigens, de GASD heeft een duidelijke voorkeur voor het versterken van de bestaande infrastructuur en het intensiveren van de – vaak al aanwezige – samenwerking tussen de organisaties boven het optuigen van nieuwe infrastructuren en het verzinnen van nieuwe concepten (zoals de gezonde wijk).

De GASD heeft tevens de stellige verwachting dat betrokkenheid van bewoners bij hun buurt ook preventief werkt en het persoonlijk welbevinden bevordert. Persoonlijke erkenning en waardering en het gezamenlijk vieren van successen als iets werkt, draagt bij aan zelfbewuste burgers die tezamen een hechte sociale basis van de buurt vormen. En dat hiermee bijna als vanzelf ook het eenzaamheidsvraagstuk wordt teruggedrongen hoeft nauwelijks betoog. Dat betekent uiteraard niet dat alles op buurtniveau kan worden geregeld. Maar op dat niveau meer ruimte geven – ook in letterlijke zin - én het veel meer betrekken van cliënten, professionals en vrijwilligers bij de uitvoering van het beleid kan de onbaatzuchtige betrokkenheid van meer burgers bij het sociaal domein sterk doen toenemen.

Advies 4: Bevorder de sociale cohesie in een buurt/wijk door veel meer aan het

samenwerkende wijkniveau over te laten. Investeer in de wijk en maak het organiseren en initiëren van wijkactiviteiten mogelijk door de inzet van “opbouwwerkers 2.0”.

5- Normaliseren en zelfredzaamheid

In de Nota wordt het begrip “normaliseren” geïntroduceerd. Dat is het besef dat het leven nu eenmaal ook zorgen en lasten met zich meebrengt en dat de overheid niet alle problemen in het leven van de inwoners kan oplossen. Op zich heeft de GASD geen moeite met deze notie. Maar cruciaal is natuurlijk waar de afbakening ligt tussen normale levenslasten die men zelf kan en moet dragen en levenslasten waarvoor redelijkerwijs de draagkracht ontbreekt. En dat geldt à fortiori in relatie tot het begrip “zelfredzaamheid”. Die is bij een deel van de burgers in veel beperktere mate aanwezig dan ten tijde van de decentralisatie van de taken in het sociaal domein door de rijksoverheid werd aangenomen. En juist voor die minder zelfredzame burgers kunnen normale levenslasten ondraaglijk worden. Ook dat noopt - weer - tot ondersteuningsregelingen die maatwerk kunnen bieden. Immers, dezelfde problematiek kan voor de ene burger tot normale levenslast worden gerekend terwijl die bij een minder zelfredzame burger tot een terechte ondersteuningsbehoefte kan leiden. Uiteraard moet daarbij rechtsongelijkheid worden vermeden. Dat vergt een gelijk referentiekader bij de hulpverleners en beslissers, met niet zelden een meer terughoudende opstelling t.a.v. ondersteuning dan tot op heden het geval was. In dat kader wil de GASD ook het belang van een goed functionerende onafhankelijke cliëntenondersteuning onderstrepen. Met de in de Nota gedane voorstellen daarvoor kan de GASD zich verenigen.

Advies 5: Onderken de mate van zelfredzaamheid met behulp van het oordeel van de directe sociale omgeving van de cliënt. Op basis daarvan kan de mate van normalisering worden vastgesteld.

6- Samenwerking

Een hechte samenwerking tussen alle betrokkenen in het sociale domein is van doorslaggevend belang voor een doeltreffend beleid, zo hoorde de GASD herhaaldelijk. Dat betekent samenwerking tussen gemeente (ook intern), professionele organisaties en vrijwilligersorganisaties. Zowel op het niveau van buurt/wijk, van de stad en van de regio. Dat blijkt nog niet in voldoende mate het geval te zijn. Met name binnen de gemeente zijn er nog te veel schotten en het cliëntperspectief wordt niet altijd nevensgeschikt gehanteerd aan een correcte regeltoepassing. De GASD heeft er vertrouwen in dat de vorm te geven integrale toegang, inclusief het programma *Naar een nieuwe sociale dienst*, hierin de gewenste verbetering zal brengen en zal in de nabije toekomst monitoren of dat inderdaad het geval is. Overigens meent de GASD dat het principe van de integrale toegang zich m.b.t. de uitvoering van de Participatiewet ook moet uitstrekken tot de sector Economische zaken.

Voor wat betreft regionale samenwerking constateert de GASD dat ondersteuning effectiever en efficiënter kan worden als er een bepaalde schaalgrootte is van het verzorgingsgebied. Uit onze consultaties blijkt dat door de decentralisatie de regionale samenwerking en kennisuitwisseling tussen organisaties is bemoeilijkt. Verschillen tussen gemeenten wat betreft verantwoording en financiering staan regionalisering in de weg, terwijl dat op bepaalde terreinen winst kan opleveren wat betreft effectiviteit en efficiency.

Daarnaast zal de gemeente zich nog meer moeten ontwikkelen tot een verbindende en regievoerende organisatie. Dat is de enige manier om de veelheid aan organisaties tot een meer coherent en slagvaardig geheel te maken. En omdat het cliëntperspectief centraal staat, zullen

alle relevante organisaties zich ervan bewust moeten zijn dat samenwerking geboden is, ook organisaties die zich zijdelings van het sociale domein bevinden, bijv. de scholen en de woningcorporaties. Immers, samenwerking tussen alle partijen en een meer verbindende en regie voerende rol van de gemeente zal het beleid effectiever maken

Advies 6: Maak bij alle partijen concreet zichtbaar hoe de gemeente de regisserende en verbindende rol gaat invullen; betrek daar van meet af aan de betrokken partijen bij. Overleg met de regiopartners over meer regionale samenwerking.

7- Vergrijzing

In de Nota wordt een duidelijk accent gelegd op de jeugdproblematiek. De GASD stemt daar volledig mee in. Maar de GASD mist in deze Nota wel heel pijnlijk een nader accent op de reeds aanwezige en explosief groeiende problematiek van de ouderen. Er is in feite sprake van een drievoudige ontwikkeling die ook onze Goudse samenleving in zijn houdbaarheid bedreigt. Er is de dubbele vergrijzing – steeds meer mensen worden steeds ouder – en daarbovenop de zekerheid dat de zorgsector de als gevolg daarvan toenemende ondersteuningsvraag bij lange na niet aankan (nog los van de toenemende druk op het gemeentelijk Wmo-budget). Maar de stormbal wordt niet gehesen. Het is de hoogste tijd om heel actief aan de slag te gaan om oplossingen voor dit nijpende probleem te zoeken. Probeer allereerst de ernst van de problematiek te mitigeren door preventieve acties. Zet actief in op bevordering van de sociale cohesie in een buurt (zie punt 4). Dat vergroot het ons-kent-ons gevoel en dan zal eerder een helpende hand worden uitgestoken naar de buurmens. Organiseer gezamenlijke activiteiten voor al dan niet eenzame ouderen. (Zo heeft een pilot *Gezamenlijk koken door weduwnaars* na 1 jaar tot 40% minder zorgkosten geleid). Onderzoek actief alternatieve woonvormen als de Knarrenhof, gemengde woonvormen (ouderen-jongeren), “aanleunwoningen”, bevorder de doorstromingsmogelijkheden. Innoveer de ondersteuning waar dat mogelijk is (e-health, robotica, enz.).

Advies 7: Besteed veel meer aandacht aan de grijze golf die op ons afkomt. Preventie, innovatie en experimenten zijn daarbij sleutelbegrippen. Kom met een concreet Aanvalsplan Vergrijzing waarin op overzichtelijke wijze de acties in de verschillende beleidsdomeinen in hun onderlinge samenhang worden gepresenteerd.

8- Jeugd

Over de transformatie van het jeugdbeleid wil de GASD het belang onderstrepen van een naadloze aansluiting in de praktijk tussen het schooldomein en het jeugdhulpdomein. Dat geldt in zijn algemeenheid en niet alleen voor het passend onderwijs. De school (basis en voortgezet) is de vindplaats bij uitsteking van (dreigende) problemen bij jongeren. Dat betekent niet dat de school de opvoedingstaak (nog meer?) van de ouders moet overnemen. Maar wel dat er vroegtijdige signalering van opvoedings-, gedrags- en andere problematiek kan plaatsvinden. En dan gaat het niet alleen om overlastgedrag of dreigend afglijden naar criminaliteit. Ook een gewone hulpvraag van een kwetsbare jongere kan vroegtijdig worden gesignaleerd en doorgeleid.

De GASD vraagt zich af waarom de gemeente Gouda niet is aangesloten bij HALT. Zowel in preventieve als in correctieve zin kan deze organisatie veel bijdragen aan het op het rechte pad houden van jeugdigen. Samenwerking tussen de Jeugdgezondheidszorg en HALT zal veel meerwaarde kunnen genereren. En zoals al eerder gezegd, er is genoeg werk aan de winkel.

Advies 8: Investeer meer in naadloze samenwerking tussen onderwijs en sociaal domein. Schakel HALT en Jeugdgezondheidszorg in voor preventieve en correctieve activiteiten.

9- Mensen met een levenslange en levens brede beperking

De GASD vindt het belangrijk dat er duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de groep mensen met een beperking en ouderen. Mensen met een beperking zitten in een hele andere sociale context en vaak in een andere levensfase. Zij hebben daardoor andere behoeften en een andere ondersteuningsvraag in vergelijking met ouderen. Dit zijn mensen die vaak vanaf jonge leeftijd met levenslange beperkingen of een chronische ziekte te maken hebben gekregen en hun leven lang voorzieningen en ondersteuning in het dagelijks leven nodig hebben om te kunnen participeren. De behoefte aan voorzieningen en ondersteuning strekt zich uit over alle levensterreinen. Zij vormen een bijzondere categorie binnen de algemene categorie van mensen met een beperking waarvoor bij de beleidsontwikkeling het VN-Verdrag Handicap leidend is.

Advies 9: Heb oog voor de specifieke situatie van mensen met een levenslange en levens brede beperking en/of hulpvraag. Pas de regelgeving aan op de specifieke behoeften en ondersteuningsvragen van die categorie burgers.

10- Positieve gezondheid

De GASD meent dat het concept van de “positieve gezondheid” heel wel leidend zou kunnen zijn voor de visie op het sociale domein. Het is een concept dat logisch gezien in het verlengde ligt van het uitgangspunt dat het cliëntenperspectief in al zijn facetten leidend is in beleid en uitvoering. In positieve gezondheid staat een betekenisvol leven centraal. Daarom wordt mensen gevraagd wat zij zélf het liefst willen veranderen. Daarmee wordt hun bron van veerkracht aangesproken. Positieve gezondheid kan de sleutel zijn om dat wat vastloopt in de zorg te verbeteren. Of het nu gaat om spreekuren, beleidskeuzes of de zorg voor kwetsbare burgers. Positieve gezondheid stimuleert samenwerking met aanbieders onderling over de domeinen heen en stimuleert ook het eigen initiatief van de burger, door een grotere bewustwording van de eigen gezondheid en de vrije keuze om aan de slag te gaan met het domein waar de meeste kracht en inspiratie zit. Die brede blik op gezondheid ‘ontzorgt’. De in ontwikkeling zijnde Omgevingsvisie en het daaraan verbonden instrumentarium maakt dat ook praktisch heel goed mogelijk.

Advies 10: Maak het concept van positieve gezondheid tot het leidende principe in het gehele gemeentelijk domein en in het sociaal domein in het bijzonder.

11- Veiligheid en gezonde wijk

Het beeld van Gouda dat uit de Nota oprijst komt voor velen niet overeen met de werkelijkheid. Gouda lijkt zo’n lief stadje, aldus een respondent. De werkelijkheid is minder braaf: overlast, ondermijning, inbraken, jeugdcriminaliteit, wapenbezit, de Top-60, we horen er regelmatig over. Cultuurverschillen, diversiteit in religie, levensovertuiging en opvoeding en het terugtrekken in de vertrouwdeheid van de eigen kring - ook bij groepen die al lange tijd in Gouda verblijven - maakt het samen leven soms lastig. En hoewel deze Nota niet over openbare veiligheid gaat, heeft die (on)veiligheid een dusdanig indringend effect op het sociale domein dat er niet aan voorbij kan worden gegaan. Laten we de problemen benoemen teneinde in staat te zijn om ook in het sociale domein daar effectief mee om te gaan. Anders dreigt er (schone-)schijnbeleid te ontstaan.

De GASD meent dat het veel treffender is om het begrip Gezonde wijk te koppelen aan het brede positieve gezondheidsbegrip, waarin sociaal-emotioneel welbevinden, veiligheid, sociale cohesie en inclusiviteit een vooraanstaande rol spelen. De in de Nota genoemde indicatoren voor de aanwijzing van een gezonde wijk acht de GASD minder relevant. Wij komen hierop in punt 14 terug.

Advies 11: Benoem de problemen van onze stad. Zet in het concept van de Gezonde wijk en de uitwerking daarvan het sociaal-emotioneel welbevinden (w.o. veiligheid) en sociale cohesie op de eerste plaats.

12- Taal

Een sterke rem op het meedoen aan de wereld om ons heen wordt gevormd door laaggeletterdheid. Niet alleen burgers met een migratieachtergrond, w.o. statushouders, maar ook voor veel "autochtone" Goudse burgers vormt het gebrek aan lees- en schrijfvaardigheid een belemmering om voluit mee te doen aan de samenleving. Vaak heeft dit ook als gevolg dat de digitale samenleving voor een groot deel aan deze burgers voorbij gaat. Dat veroorzaakt dan weer informatieachterstand, onzekerheid en irritatie. De betekenis van een goede taalbeheersing kan niet overschat worden. "De ambities op het gebied van de bestrijding van laaggeletterdheid vinden wij te mager. Er zijn in Gouda ca. 7000 laaggeletterden. Dat vormt een ernstig obstakel voor het autonoom functioneren en de zelfredzaamheid van deze inwoners in de Goudse samenleving." Zo schreven wij 3 jaar geleden in ons advies over de Cultuurnota. En er is alle reden dat nu te herhalen. Want er is weliswaar een Taalhuis opgericht maar het speelveld zit nog steeds vol belemmeringen.

Daarenboven is de samenleving steeds ingewikkelder geworden. De snelheid en complexiteit van de huidige digitale en overgereguleerde samenleving maakt dat veel mensen het niet meer kunnen volgen. En dat geldt in het bijzonder voor de als te ingewikkeld ervaren "post van de gemeente", zo is de GASD gebleken. Nu gaat het vaak om inhoudelijk ingewikkelde onderwerpen en het mag niet zo zijn dat vereenvoudiging van het taalgebruik afbreuk doet aan de inhoud van de communicatie. De GASD realiseert zich verder dat er altijd een deel van de burgers zal blijven dat verstandelijk niet in staat is om ook in eenvoudige taal gestelde post te begrijpen. Maar er rust de plicht op de gemeente om zodanige taal te gebruiken dat een zo groot mogelijke deel van de burgers het wel begrijpt. Schroom daarbij niet om ook andere vormen te gebruiken, bijvoorbeeld beeldtaal.

Advies 12: Investeer meer in de bestrijding van de laaggeletterdheid en ruim bureaucratische belemmeringen voor deelname aan taalonderwijs uit de weg. Besteed veel aandacht aan eenvoudig taalgebruik in de communicatie met de burgers.

13- Woningaanbod

Bij de gesprekken die de GASD ter voorbereiding van dit advies voerde kwam steeds weer het enorme gebrek aan passende en betaalbare woningen aan de orde en de soms desastreuze werking die dat heeft voor Goudse burgers. Voor jongeren die op zichzelf willen wonen, voor gewone doorstromers, voor ouderen die kleiner willen gaan wonen, er is geen passend en/of betaalbaar aanbod. En dat veroorzaakt spanningen en verstoort verhoudingen. Een huisvestingsverordening en een woonvisie mogen belangrijke beleidsinstrumenten zijn, helaas vergroten die het aanbod niet. De GASD onderschrijft dan ook graag het voornemen van de gemeente om al het mogelijke en onmogelijke te doen om het woningaanbod te vergroten. Stimuleer ook initiatieven van andere bewoners- en bouwcollectieven dan alleen die van de projectontwikkelaars. Een ruimer woningaanbod is immers een heel effectief preventie instrument.

Advies 13: Wend alle mogelijkheden aan om het woningaanbod te vergroten. Schuw daarbij onorthodoxe maatregelen niet.

14- Preventie:

Het is de GASD uit de Nota niet voldoende duidelijk geworden wat nu de specifieke Goudse

problemen zijn. Voor zover ons dat wel duidelijk is (criminaliteit, meer dan gemiddelde vergrijzing) wordt er juist te weinig aandacht aan besteed (zie de punten 7 en 11 van dit advies).

De GASD stemt graag in met een sluitende preventieve aanpak van de jeugd. Ten eerste omdat de jeugdproblematiek heel omvangrijk en gecompliceerd is, ten tweede omdat investeren in de jeugd een levenslang positief effect heeft en ten derde omdat met investeren in de jeugd de maatschappelijke kosten op lange termijn aanzienlijk lager zullen zijn.

Zoals al eerder aangegeven kan de GASD minder goed uit de voeten met het gepresenteerde concept van de Gezonde wijk. Naar ons oordeel zijn de (individuele) gezondheidsgegevens minder relevant voor dat concept dan collectieve gegevens als sociaal-emotioneel welbevinden en een gevoel van veiligheid en saamhorigheid. Bovendien vraagt de GASD zich af of, en zo ja, welke verantwoordelijkheid de gemeente heeft t.a.v. de individuele gezondheid van burgers. Wat, zoals onder punt 10 al gesteld, onverlet laat dat de gemeente wel een aantal collectieve verantwoordelijkheden heeft die direct gevolgen hebben voor de gezondheid van wijkbewoners.

Het is de GASD gebleken dat veel hulpverleners en vrijwilligers met zorg waarnemen dat er veel mensen tussen wal en schip dreigen te vallen. Zelf hebben die mensen geen idee dat er hulpmogelijkheden zijn en de hulpinstanties weten ze niet te vinden. Alleen personen die uitstekend in de buurt / wijk zijn ingevoerd weten die “vergeten burgers” te vinden. En een tijdige signalering van zo’n vaak ook geïsoleerde persoon kan veel erger leed voorkomen. Maar die spilfiguren moeten daar wel de mogelijkheden voor hebben

Advies 14: Creëer meer ruimte voor spilfiguren, bijv. de wijkverpleegkundigen, sociaal werkers en vrijwilligers in de wijk om mensen die tussen wal en schip vallen tijdig te signaleren.

15- Integrale toegang

De GASD juicht deze beweging toe en heeft er ook vertrouwen in dat de ondersteuning vragende burger beter geholpen gaat worden. Van cruciaal belang is dan de gemakkelijke vindbaarheid van zowel het Sociaal Team als van de gemeentelijk frontdesk. Minstens zo belangrijk is een snel vervolg op het eerste contact. Vaak is het voor mensen al een hele stap om contact te leggen, een snel vervolg is dan wezenlijk voor het vertrouwen in de ondersteuning regelende instantie. “Verwijs-experten” zijn daarbij cruciaal. Natuurlijk kan er in de meeste gevallen niet onmiddellijk een besluit genomen worden maar als de nood hoog is, regel dan “tussenhulp” voor bijvoorbeeld drie maanden. Tot slot: de samenwerking tussen huisarts en Sociaal Team is zeker nog voor verbetering vatbaar. Als ergens het concept van de positieve gezondheid kan worden ingevuld dan is het in die samenwerking.

16- Kwaliteit ondersteuning

In de afgelopen periode van transitie en transformatie is de aandacht voor dit onderwerp nogal achtergebleven. Er is nauwelijks controle op de kwaliteit van de ondersteuning door uitvoerende instellingen. Dat is begrijpelijk maar het is nu hoog tijd dit in te halen. We zijn toe aan een systeem dat inhoudelijk en financieel goed beheersbaar is en waarin iedere organisatie wordt aangesproken op de eigen verantwoordelijkheden.

Naar het oordeel van de GASD is het contracteren van het aanbod nogal doorgeslagen: de gemeente heeft met 243 aanbieders een contract. Het hebben van keuze in het aanbod en de beheersbaarheid van het systeem zijn uit balans geraakt. Als het op een markt van schaarste mogelijk is, bepleit de GASD een forse inkrimping van het aantal aanbieders.

De laatste regionale inkoopprocedure heeft zeer veel gemeentelijke menskracht gevegd. De GASD meent dat die menskracht de komende jaren beter besteed kan worden aan het opzetten van een goed kwaliteitssysteem. Een systeem waarin toezicht en handhaving ook een plaats krijgen. De GASD wil dan ook bepleiten dat de huidige contracten met de aanbieders in overleg met de regionale partners worden verlengd tot en met 2024. Dat laat onverlet dat er natuurlijk altijd deelterreinen zijn waarop de contracten wel tegen het licht moeten worden gehouden. Zo heeft de GASD herhaaldelijk signalen bereikt dat het doelgroepenvervoer en het verstrekkingenbeleid hulpmiddelen verbeterd moeten worden.

Advies 15: Verminder het aantal aanbieders; verleng de contracten met de aanbieders t/m 2024; zet een goed kwaliteitssysteem voor de ondersteuning verlenende instellingen op; houd toezicht en handhaaf.

17- De keten

Al in de Memorie van Toelichting op de Wmo 2015 wordt op de levensterreinen arbeid, wonen, onderwijs, mobiliteit, zorg en preventie een integrale aanpak bepleit. Uiteraard ondersteunt de GASD derhalve het streven van de gemeente om meer samenhang tussen de drie wettelijke systemen (Wmo, Wlz, Zvw) te bereiken, inclusief een realistische verdeling van de kosten. Er is nog een andere keten waar de GASD aandacht voor vraagt en wel de keten die professional en vrijwilliger verbindt. De vrijwilliger is altijd al belangrijk geweest in het sociaal domein maar zal, gezien de demografische en arbeidsmarkt ontwikkelingen, alleen maar belangrijker worden. Het profiel van de vrijwilliger anno 2020 verschilt van die van 20 jaar geleden. Een paar kenmerken:

- de positie in het ondersteuningsnetwerk: afschalen van maatwerk naar basiszorg naar vrijwilliger; soms krijgen de vrijwilligers onverantwoord zware en gecompliceerde cases
- behoefte aan scholing en feedback
- is in staat kwaliteit en effect van geboden ondersteuning te bewaken
- werkt per definitie vanuit de cliënt en is een sterk verbindende kracht
- heeft sterke preventieve invloed
- wil nergens lid van zijn en heeft voorkeur voor kortlopende trajecten met een concreet einddoel (bijv. de Oranje klussendag)
- heeft behoefte aan erkenning en wil door gemeente serieus worden genomen.

De GASD vraagt zich af of gemeente en de betrokkenen in het veld zich voldoende bewust zijn van het potentieel van de vrijwilliger anno 2020. De meerwaarde en impact van de vrijwilligers wordt in de Nota summier omschreven en, zo lijkt het, onvoldoende onderkend. Is het geen zaak daar eens nader naar te kijken en gezamenlijk, d.w.z. gemeente en vrijwilligersorganisaties, het concept Vrijwilliger 2.0 uit te werken?

Advies 16: Analyseer samen met vrijwilligersorganisaties het veranderende profiel van de vrijwilliger en richt het beleid daarop in.

Tijdens onze consultaties en ook daarna heeft de GASD veel interessante informatie opgedaan. Degenen die ons hun opvattingen hebben doen toekomen, kunnen ervan verzekerd zijn dat - voor zover die al niet betrokken zijn bij onze beraadslagingen over dit advies – deze zeker in de nabije toekomst bij volgende adviestrajecten zullen worden betrokken.

Tot slot, structuren en stelsels zijn belangrijk maar laten we daar niet alle aandacht aan geven. Het sociale domein is en blijft bij uitstek mensenwerk. De GASD wil dit advies daarom graag besluiten met een compliment aan alle ambtenaren, professionals, vrijwilligers, mantelzorgers enz. die een

bijdrage leveren aan de zorg voor de mensen in Gouda die dat nodig hebben en daarmee aan het feit dat *Iedereen kan mee doen*.

Wij zijn benieuwd naar de reactie van uw college op dit advies.

Met vriendelijke groet,

Ton de Korte
voorzitter Goudse Adviesraad Sociaal Domein